

UV MITT, RAPPORT 2010:5

ARKEOLOGISK UTREDNING, ETAPP 2

I kanten av Baggensstäkets slagfält

Ledningssträckning Nacka–Gustavsberg

Södermanland, Nacka socken, Skogsö 2:12 och 2:24

Tomas Englund, Ann Vinberg och Katarina Appelgren

UV MITT, RAPPORT 2010:5

ARKEOLOGISK UTREDNING, ETAPP 2

I kanten av Baggensstäkets slagfält

Ledningssträckning Nacka–Gustavsberg

Södermanland, Nacka socken, Skogsö 2:12 och 2:24

Dnr 429-1373-2007 och 421-1316-2008

Tomas Englund, Ann Vinberg och Katarina Appलगren

Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska uppdragsverksamheten

UV Mitt

Instrumentvägen 19

126 53 HÄGERSTEN

Tel.: 010-480 80 60

Fax: 010-480 80 94

e-post: uvmitt@raa.se

e-post: fornamn.efternamn@raa.se

www.arkeologiuv.se

© 2010 Riksantikvarieämbetet

UV Mitt, rapport 2010:5

ISSN 1403-9044

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3.

Kartor är godkända från sekretessynpunkt för spridning.

Lantmäteriverket 2010-03-16. Dnr 601-2010/789.

Bildredigering Karlis Graufelds

Layout Åsa Östlund

Omslag Vy över Stockviken på Skogsö, sett från öster till väster, där markkabeln ska dras upp på land efter bottenkänning i Lännerstasundet. Foto: Tomas Englund.

Tryck/utskrift EO Grafiska, 2010

Innehåll

Inledning	4
Bakgrund	6
Undersökningens förutsättningar	6
Syfte	6
Bakgrund	7
Forskningsprojektet	7
Slaget vid Baggensstäket 1719	7
Slagfältsgrovar på Skogsö	9
Metod och genomförande	10
Resultat	11
Metalldetektering	11
Fynd	13
Sökschakt med grävmaskin	13
Kommunikationsinsatser	16
Sammanfattning	16
Referenser	17
Administrativa uppgifter	18
Figur- och tabellförteckning	23
Bilagor	19
1. Fyndtabell	19
2. Schakttabell	21

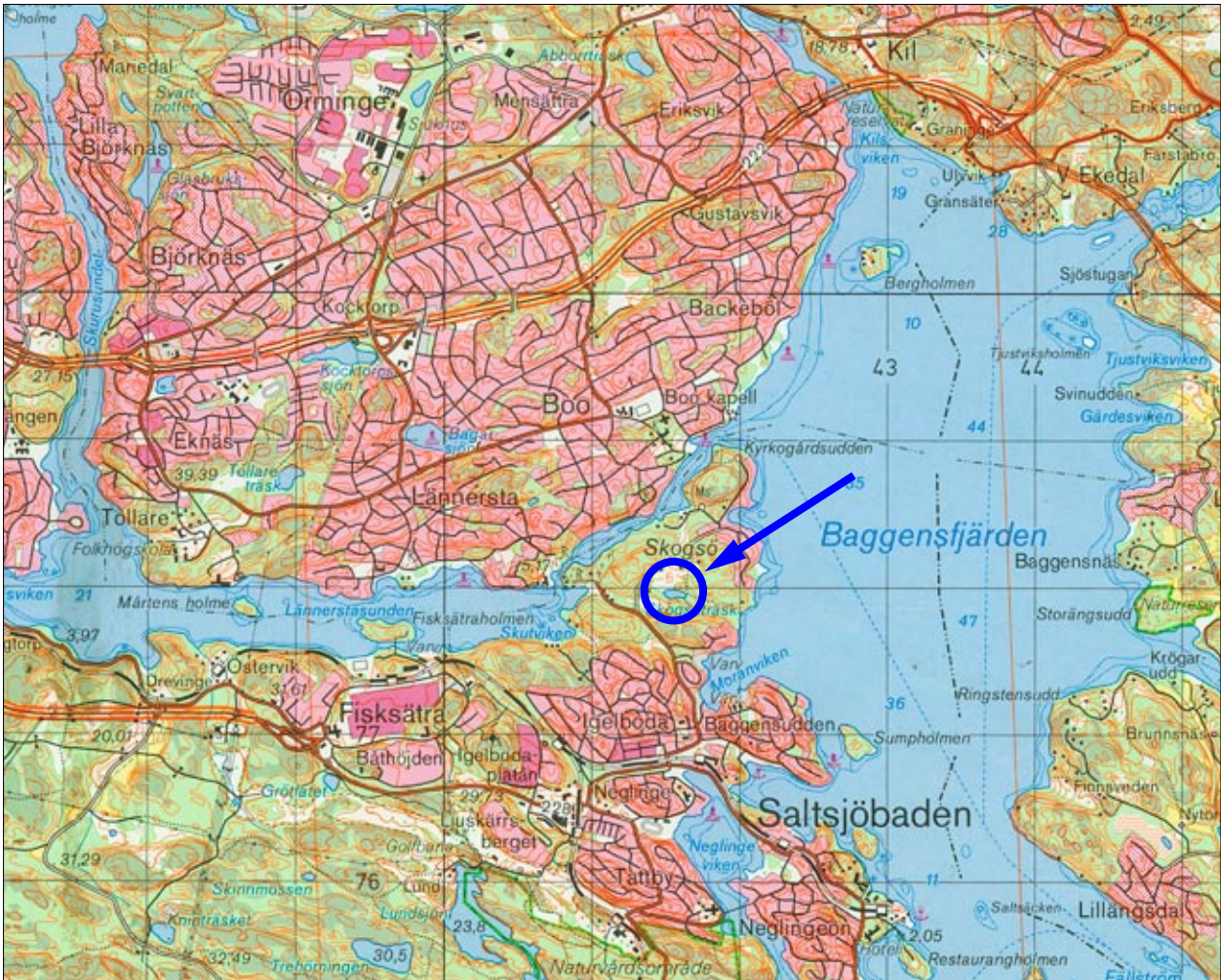

Fig. 1. Platsen för utredningen markerad på utdrag ur Gröna kartans blad Stockholm 10I NO. Skala 1:50 000.

Inledning

Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska uppdragsverksamheten, UV Mitt, har utfört en arkeologisk utredningsgrävning samt metalldetektering inom slagfältet vid Baggensstaket, Skogsö, Nacka socken och kommun i Södermanland (fig. 1). Orsaken till undersökningarna var att Svenska Kraftnät utreder den framtida utformningen av stam- och regionnäten för el i Stockholms län.

Tillstånd för metalldetektering och ingrepp med hjälp av grävmaskin i Skogsö naturreservat inhämtades från Länsstyrelsen i Stockholms län samt berörd markägare, Nacka kommun. Samråd inför den planerade andra utredningsetappen har skett med Länsstyrelsen i Stockholms län. Fältarbetet genomfördes vid olika tillfällen under perioden september 2008 till november 2009 av Thomas Englund, Britta Kihlstedt och Ann Vinberg som också utarbetat rapporten. Den slutgiltiga sammanställningen har gjorts av Katarina Appelgren. Utredningen bekostades av Svenska Kraftnät.

Fig. 2. Utredningsområdet för sökschakt vid Skogsöträsk markerat på utdrag ur digitala Fastighetskartans blad 10I 5i Saltsjöbaden. Skala 1:10 000.

Bakgrund

I samband med den kulturmiljöanalys som Riksantikvarieämbetet, UV Mitt, utfört inför framtagande av MKB uppmärksammades att den planerade kabelsträckningen över Skogsö berörde platsen för 1719 års slag. Då hindrades ryska styrkor från att via Baggensstaket ta sig vidare in mot Stockholm. Slagfältet klassas för närvarande inte som fast fornlämning, men bedömdes kunna innehålla lämningar av två slag: dels okända fasta fornlämningar som massgravar, som inte är synliga ovan mark, dels stridsrelaterade fynd som projektiler och uniformsdetaljer som visserligen inte har fornlämningsstatus men som ändå har ett kulturhistoriskt värde. För att undvika skada på båda dessa typer av lämningar har Svenska Kraftnät uppdragit åt RAÄ, UV Mitt att utföra en arkeologisk utredning, etapp 2, d.v.s. en utredningsgrävning av kabelsträckningen i det aktuella området.

Undersökningens förutsättningar

Den arkeologiska utredningen har berört dels den planerade kabelsträckningens passage av ett mindre parti vid Stockviken, dels ett större sammanhängande område norr om Skogsöträsk (fig. 2). Det första undersökningsområdet var en ca 50 m lång sträcka genom den öppna strandnära marken i Stockviken. Stockviken i sin tur ligger i anslutning till Lännerstasundens östra del. Platsen som vid tidpunkten för striden år 1719 utgjorde sjöbotten kännetecknas idag av ett jämnt och plant underlag bevuxet med gräs. Marken visade sig vara kontaminerad av stora mängder recent skräp som flaskfolie, kapsyler och järnskrot vilket kom att påverka metalldetekteringen.

Det andra undersökningsområdet var 275 meter långt och sträckte sig norr om Skogsöträsk från den västra kanten av den öppna marken via hästthagar och vassrugg till området där sträckningen ansluter till befintlig gångstig i öster (samt ett stycke utmed denna åt söder). I äldre tider låg här ängsmark som kallades för Träskängen. År 1907 anlade järnvägsbolaget en handelsträdgård på platsen för att förse Grand Hotel och bolagets tjänstemän med grönsaker, frukt och blommor. Handelsträdgården lades ner omkring år 1950. För att göra jorden extra bördig hällades stora mängder sopor från Stockholms stad ut i marken. Detta sentida skräp, som innehöll stora mängder metall, kom att påverka metalldetekteringen precis som vid Stockviken. Undersökningsområdet vid träsket innefattade även utredningsgrävning.

Syfte

Det övergripande syftet med utredningen var att undvika skada på de kulturhistoriska lämningar som kunde finnas inom kabelsträckningen inom Skogsö. Detta innebar att klarlägga om fast fornlämning fanns i form av slagfältsgrovar, men också om stridsrelaterade lösfynd påträffades skulle de omhändertas. Fyndens spridning kunde vara till hjälp vid fastställandet av sökschaktens placering.

Bakgrund

Forskningsprojektet

Slaget vid Baggensstäket år 1719 är en händelse i svensk historia som är omgiven av en hel del frågetecken: alltifrån traditioner om ryska fartyg som förliste under striden i Baggensstäket och Baggensfjärden via ryska massgravar på Skogsö till motstridiga stridsredogörelser där svenska befälhavare ger olika bild av vad som hände under striden (se Stade 1975). Detta var en av anledningarna till att Tomas Englund initierade ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt år 2004 med syfte att öka kunskapen om vad som hände vid Baggensstäkets och Baggensfjärdens stränder år 1719.

Projektet som går under namnet "Slagfältsarkeologi vid Stäket" administreras av Riksantikvarieämbetet i samarbete med Armémuseum, Marinarkeologiska Sällskapet och Osteologiska forskningslaboratoriet (Stockholms universitet) samt tre av de lokala hembygdsföreningarna; Boo hembygdsförening, Saltsjöbadens hembygdsförening och Värmdö Skeppslags fornminnesförening. Projektet består av fem olika delmål:

- att arkeologiskt undersöka slagfälten, de ryska landstigningsplatserna samt de svenska och ryska förbandens uppmarsch respektive reträttområden (se Englund 2007, Englund 2008, Englund 2009);
- att arkeologiskt undersöka skansarna (se Englund 2007);
- att lokalisera och undersöka gravar för svenska och ryska stupade på Skogsö och Värmdö (se Englund & Öberg 2007);
- att lokalisera eventuellt förlista ryska fartyg i Baggensstäket och Baggensfjärden (se Englund & Lindström 2006);
- att genomföra arkivstudier i Sverige och Ryssland. Utifrån arkeologiska resultat och metoder ska händelseförlopp och de skriftliga framställningarna belysas.

Slaget vid Baggensstäket 1719

I slutskedet av Stora Nordiska kriget (1700–1721) under åren 1719–1721 härjade en rysk flotta utmed den svenska ostkusten med avsikten att tvinga Sverige till fredsförhandlingar med Ryssland. Den ryske tsarens order var obarmhärtig, Stockholm skulle sättas i brand och så många byggnader som möjligt utmed kusten skulle eldhärjas. Endast kyrkor skonades. Efter att härjningsflottan lämnade Lemland på Åland i början av juli 1719 siktade man in sig på fortifikationen vid Vaxholm. Detta var den naturliga vägen till Stockholm. Tämmligen omgående fann man att platsen var för tungt befäst för att man skulle våga sig på ett genombrottsförsök. En alternativ väg in till huvudstaden var nu av vikt att finna. I mitten av juli föll valet på Baggensstäket, dåvarande Södra Stäket. I mitten av juli hade man varit framme för att rekognosera, då inloppet fortfarande var svagt befäst, nöjde man sig med att sätta eld på Boo herrgård, Skogsö stärkelsebruk och den omgivande skogen innan man gav sig iväg.

En månad senare, den 13 augusti, landsteg sex ryska bataljoner (ca 3 600 man) på bägge sidor av inloppet. Enligt Rutger Fuchs och Baltzar von

Dahlheim redogörelser, var de planerade försvarsförberedelserna – då man befarade att de ryska förbanden skulle komma tillbaka – att förse inloppet med försänkningar vid dels Knapens hål, dels Stäkesund som låg omkring 600 meter sydväst om Knapens hål. Försänkningarna utgjordes av stenfyllda skutor som sänkts till botten. Dessa hinder bevakades i sin tur av skansar på Skogsö och Gammeludden. I skydd bakom skansarna kunde man beskjuta ett försök att från både landsidan och vattnet forcera försänkningarna. De som arbetade med befästandet av inloppet var omkring 400 reserver från Östgöta och Södermanlands tremänningsregemente till fot samt Upplands tremänningsregemente till fot under fortifikationsingenjören Dahlheims befäl. I och med att man överraskades av den ryska landstigningen är det sannolikt att försvarsförberedelserna aldrig blev riktigt klara.

I Lännerstasundet fanns även en svensk galärenhet på fyra till tio båtar placerad. Galärernas uppgift var dels att bestryka båda försänkningarna med eld vid ett försök till genomträngning, dels att bistå skansen vid Stäkesund vid en rysk attack. De första som tog upp striden med de ryska förbanden var tremänningarna som även bemannade galärerna.

Ungefär klockan 14 lämnade en bataljon med 350 man från Södermanlands regemente Skarpnäck strax söder om Stockholm. Infanteristerna hade som roll att undsätta tremänningarna i avvaktan på att Livbataljonen från samma regemente hade hunnit fram från nuvarande Skogskyrkogården. Efter att ha avverkat omkring 19 kilometer var Essens soldater framme vid 19-tiden på Skogsö (Saltsjöbaden) där själva huvudstriden kom att äga rum. Omgående utbröt hårda strider och svenskarna fann snart att de var i ett hopplöst numerärt underläge mot de omkring 1 800 ryska soldaterna.

Timmen senare infann sig även överste Rutger Fuchs med sina 470 man. Ryska grenadjärer försökte inta skansen vid Knapens hål med sina handgranater. Samtidigt gjordes ett försök till att bryta upp försänkningen bredvid skansen med understödjande eld från förband placerade på Boo-sidan samt med eldgivning från galärerna. Från ryskt håll gjordes även ett försök att inta skansområdets vänstra flank utmed strandkanten genom en massviss attack med två bataljoner. Samtliga försök avvisades med beskjutning från de svenska galärerna och fältskansarna. Samtidigt på andra sidan inloppet, vid Gammeludden, gjordes även där ett försök till att inta skansen med omkring 1 800 man. Där drevs ryssarna tillbaka efter en samordnad beskjutning från skansen och galärerna samt ett extra anlant förband.

Striden pågick under cirka två timmar på båda sidorna av inflödet innan man tvingades avbryta p.g.a. av mörker. Sammantaget förlorade svenskarna i stupade och sårade 100 man och motsvarande förluster för de ryska förbanden tillskrevs mellan 400–500 man.

Det är en återgivning av den traditionella versionen av händelsen där utgången av drabbningen sågs som en svensk seger (och givetvis har man genom ryska hävder sett striden som en rysk triumf). År 1975 visade historikern Arne Ståde via en banbrytande artikel hur komplext källäget i själva verket är. Bland annat hävdade han att de svenska stridsredogörelserna var så motsägelsefulla att någon av de svenska befälhavarna måste ha farit med osanning. Vidare påstod Ståde att det sannolikt var ryssarna som behöll

valplatsen på Skogsö och inte svenskarna (Iko 2003; Mörner 2004; Sobeus 1997; Stade 1975; Sundberg 2006).

Slagfältsgrovar på Skogsö

Genom såväl svenska som ryska källor vet vi att båda sidorna förlorade manskap under striderna på Skogsö. Några monumentala minnesmarkeringar i landskapet som markerar platsen för slagfältsgrovarna går idag inte att finna. Några dokument som beskriver var de svenska stupade begravdes finns inte heller – en kvalificerad gissning är att de begravdes på Boo gamla kyrkogård på Skogsö vilket var den närmast belägna begravningsplatsen i området vid tidpunkten för slaget. Vad beträffar de ryska stupade ger paradoxalt nog urkunderna oss – om än magert – betydligt mera information. Den första urkunden framställdes 1755/1756 av överstelöjtnanten Berndt Simon Ingelotz i vilken det står, citat:

”Den 15de derpå förlidande lät Öfwersten begrafwa Fienden döda, til myckenhet uti en stor grop, samt flere på åtskillige ställen utom de hwilka blefwo i wattnet fördränckte”.

(Sobeus 1997)

Den andra källan är en ögonvitnesskildring som gjordes dagen efter striden av Nils Palmstierna som ingick i en spaningspatrull från Östgöta kavalleriregemente. Han såg då med egna ögon hur några ryska galärer åter gick i land på Skogsö men den här gången för att begrava egna stupade soldater man missat att ta hand om i mörkret föregående dag. Observationen nedtecknades år 1761 av Palmstierna.

”...att fienden åter satte i land med 4 galerer... Men fienden gjorde ej annat än begrof de om aftonen qwarlämnade döda och afgieck sedan mot galrerne”.

(Arteus & Magnusson 1979)

Genom redogörelserna framgår att både svenska och ryska förband lät begrava ryska stupade på Skogsö. Det framgår dock inte mer exakt var detta ägde rum.

I de svenska stridsredogörelserna författade av de svenska befälen Rutger Fuchs respektive Baltzar von Dahlheims kan man läsa att de ryska förbanden gjorde sina största förluster i det område som idag motsvarar hästhagarna alldeles norr om Skogsöträsk. Resultatet från metalldetektorundersökningarna sammanfaller med den historiska tolkningen. Fynden av svenska projektiler tillsammans med ryska uniformsdetaljer i hagarna visar hur sårade och stupade ryssar släpats iväg genom ängsmarken (det som idag utgörs av hästhagar).

Flera historiska exempel visar hur man efter militära sammandrabbningar begravde stupade soldater direkt på slagfältet. Det var inte ovanligt att man utnyttjade naturliga skrevor i marken där man la ner kropparna

eller närliggande våtmarker där man snabbt kunde sänka kropparna. Just våtmarker använde ryssarna både vid Oravais i Finland (1808) och Sävar utanför Umeå (1809) under Finska kriget åren 1808–1809. En av arbetshypoteserna i forskningsprojektet är att ryssarna just lät använda sig av det våtmarksområde som idag går under namnet Skogsöträsk och som vid tidpunkten för slaget sträckte sig förbi kabelns planerade sträckning ända upp till nuvarande hästhagarna.

Metod och genomförande

Vid avsökningen med metalldetektor användes Minelab Explorer SE Pro samt Pinpointers. Detektorn är programmerbar och vid arbetet användes program särskilt framtagna för denna typ av arkeologi. Programmen kännetecknas av minimal diskriminering (selektering av metall) och högt uppdragen känslighet. Med Pinpointers är det möjligt att exakt lokalisera metallföremål. Undersökningen genomfördes via 30 meter breda sökkorridorer utmed den planerade kabeldragningen. Korridorens bredd baserades på det störningsfält som den nedlagda markkabeln framöver kommer att ge ifrån sig och därmed omöjliggöra framtida metalldetektering. Vid metalldetektoravsökningen användes enbart den s.k. intensiva metoden vilket innebär att detekteringen sker under extra noggranna former för att minimera risken att man missar föremål.

Som beskrivits tidigare bestod undersökningarna av två sammanhängande områden. Dels området vid Stockviken där enbart metalldetektering genomfördes, dels området alldeles norr om Skogsöträsk där både metalldetektering och söschakt med grävmaskin genomfördes. Båda områdena detekterades med en bredd av 30 meter. Sammantaget detekterades cirka 11 700 m². Ytorna undersöktes systematiskt och i sin helhet. Fynd utan ett kulturhistoriskt eller antikvariskt värde lämnades för avfallsdeponering. Fältarbetet började med att ett sammanhängande område om 50×30 meter (1 500 m²) detekterades vid Stockviken. Då området visade sig innehålla stora mängder sentida skrot i form av bl.a. kapsyler, ståltråd och järnföremål som störde detektorn ignorerades därför alla signaler av järn för att effektivisera fältarbetet.

Det andra sammanhängande sökområdet som detekterades var 270×30 meter stort och låg norr om Skogsöträsk. Inför undersökningen delades det 10 200 m² stora området in i sex mindre sökområden utifrån naturliga avgränsningar som stängsel, vägar, buskage, träd och berghällar. Förutsättningen för att undersöka sökområdena var varierande: Inom hästhagarna fanns minst vegetation medan det utanför hagarna fanns delar med högvuxet gräs. Inom andra partier fanns vass och våtmark; medan andra bestod av berg i dagen, eller träd och buskage. Eftersom cirka 80 % av ytorna var kontaminerade med sentida metallskräp fick detekterandet efter järn utslutas helt.

Söschaktningen vid Skogsöträsk skedde genom att jordlagren skiktvis banades av ned till cirka 0,5 meter djup, ställvis djupare. Cirka 107 meter utmed den aktuella delen av ledningssträckan har undersökts med en schakt-

bredd på 2,5–7 meter. Sammanlagt grävdes 21 schakt med en total yta på cirka 318 m². Grävmaskinen som användes var av en mindre modell för att minimera risken för skador i undervegetationen. Även i samband med schaktningen har metalldetektering utförts. Efter avslutad undersökning har schakten lagts igen.

Fynd, övriga lämningar och schakt har mätts in med GPS. Inmätningarna fördes kontinuerligt över till fältdator. Objekten registrerades sedan i UV:s fältdokumentationssystem Intrasis för vidare bearbetning i ArcGIS-miljö. Vidare dokumenterades undersökningarna genom digitalfotografering och en fältdagbok. Ett urval av fynden kommer att lämnas in för metallkonservering.

Resultat

Metalldetektering

I området vid Stockviken framkom vid metalldetekteringen inga stridsrelaterade föremål eller objekt av annat antikvariskt värde. Sammanlagt har sex ytor vid Skögsöträsk sökts av med hjälp av metalldetektor. Samtliga tillvaratagna fynd har mätts in med GPS. Samtliga tillvaratagna fynd från detektering och schaktning finns i fyndtabell, bilaga 1.

Den första ytan som undersöktes var cirka 50×30 meter (1 500 m²) stor och avgränsades av sluttningen nedanför kolonilotternas parkeringsplats i väster och norr, i öster av den s.k. ”Västra hästhagen” och i söder av Skögsöträsk. Här tillvaratogs sammanlagt 41 fynd. Bland föremålen fanns bland annat blyprojektiler från handeldvapen och uniformsdetaljer i form av rundknappar och beslag. Ett något mera udda fynd var en liten klocka i brons.

Den andra ytan låg i den ”Västra hästhagen” och på insidan av södra staketet. Den var 130×10 meter stor (1 300 m²) och här påträffades sammanlagt 43 fynd, däribland blyprojektiler, rundknappar, beslag och mynt.

Den tredje ytan var den minsta och mätte cirka 5×10 meter (50 m²) och utgjordes av en gångstig mellan ”Västra hästhagen” respektive ”Östra hästhagen”. Här påträffades inga föremål av antikvariskt värde.

Den fjärde ytan låg i den ”Östra hästhagen”, på insidan av södra staketet från hagens västra del till hagens östra del. I ytans centrala del fanns impedimentmark bestående av bl.a. flera berghällar. Inom ytan som var cirka 85×10 meter (850 m²) tillvaratogs totalt tio fynd, däribland blyprojektiler och ett spänne.

Den femte ytan var det största sammanhängande området och sträckte sig utmed hästhagarnas på utsidan utmed det södra staketet. Ytan, var cirka 220×20 meter (4 400 m²) genererade 16 fynd. Resultatet av undersökningen visade att ytan låg något utanför själva slagfältets epicentrum.

Den sjätte och sista ytan sträckte sig med utgångspunkt från utsidan av östra hästhagens södra staket och i sydsydöstlig riktning fram till den planerade kabelsträckningens möte med vägen – som leder ner till Baggensfjärden. Den södra delen avgränsades av en liten bergshöjd. Ytan var cirka 70×30 meter (2 100 m²) och var i huvudsak plan och jämn och bevuxen med ängsgräs. Området utgjorde vid tidpunkten för slaget troligtvis en

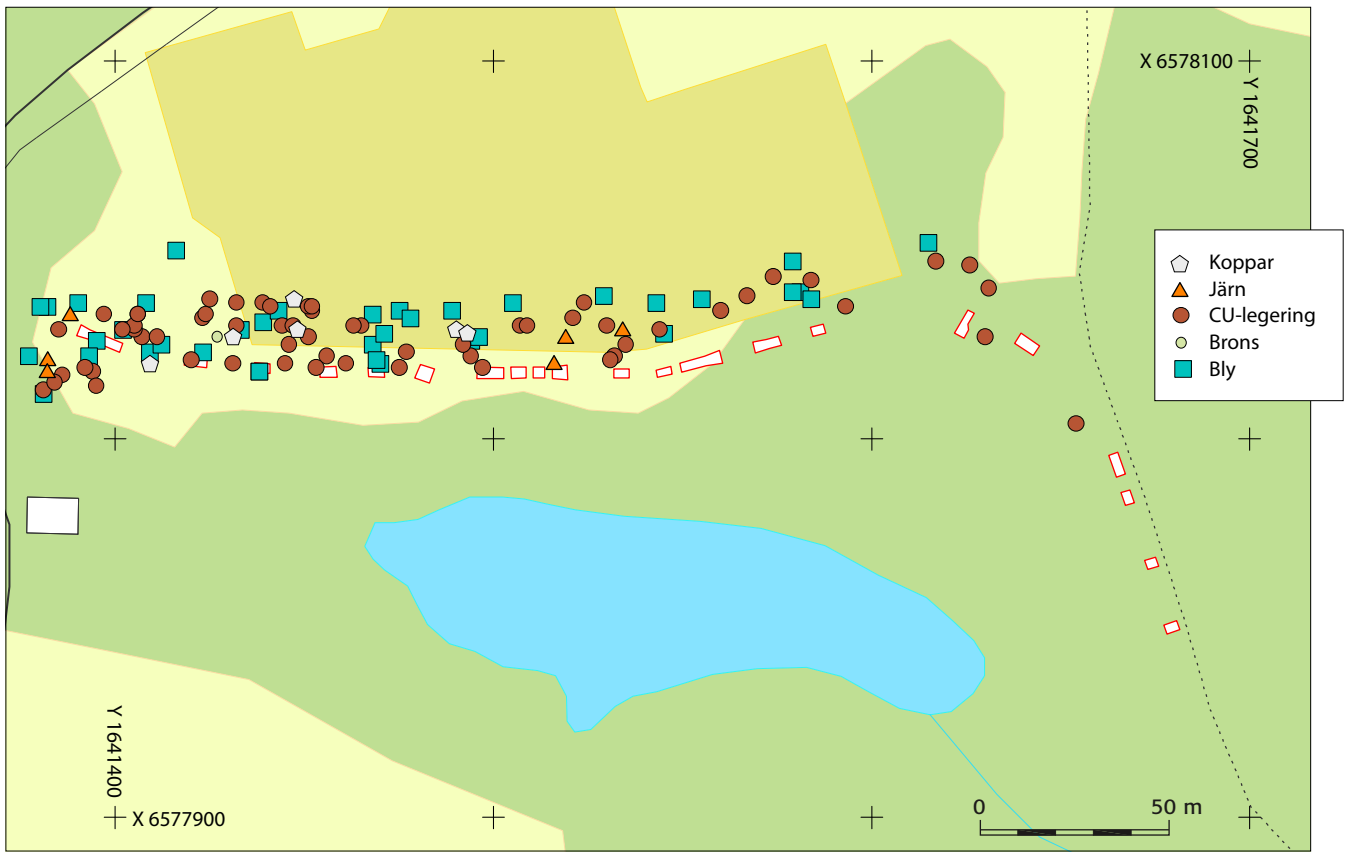

Fig. 3. Spridningsbild över samtliga fynd inom utredningsområde fördelat över respektive materialgrupp. Skala 1:2 000.

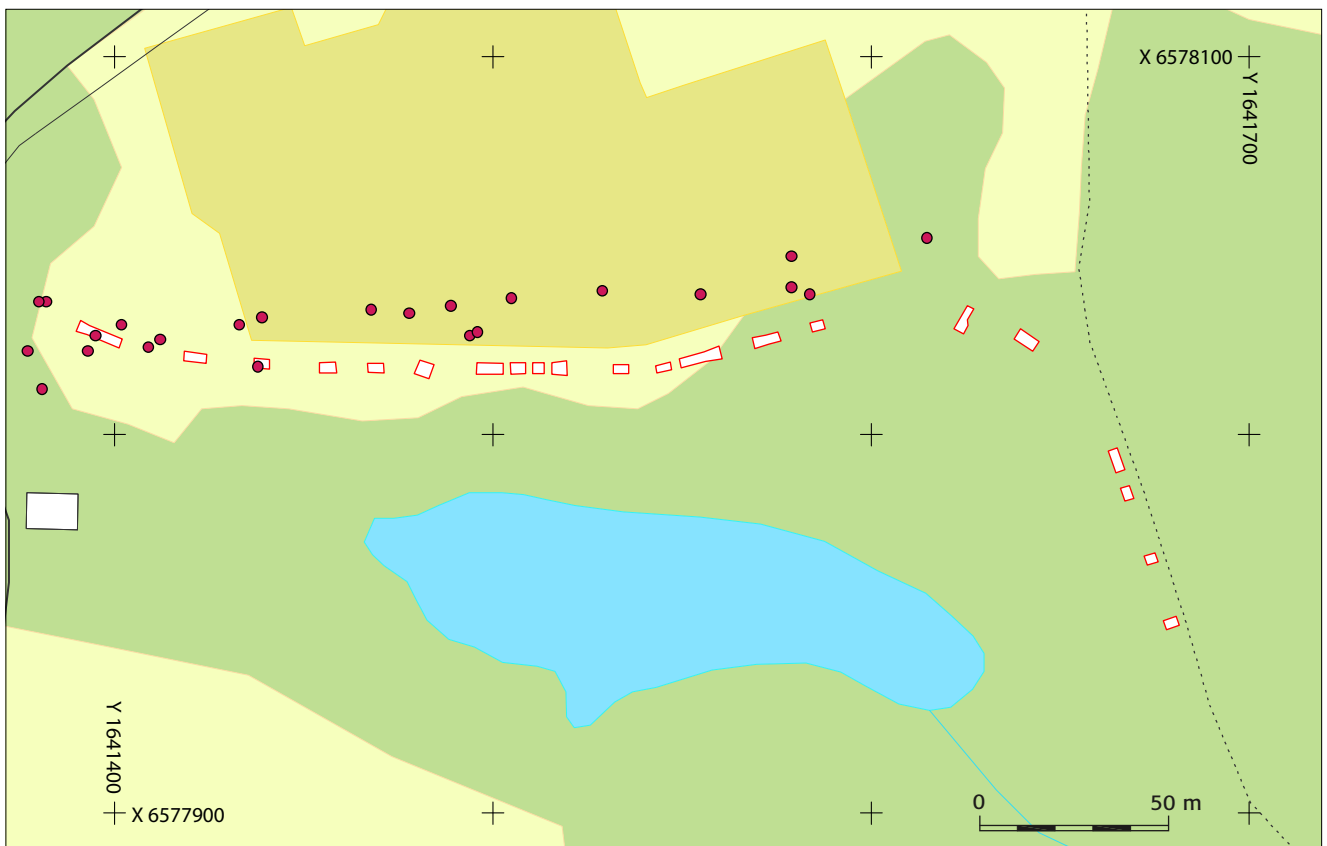

Fig. 4. Spridningsbild över musköt- och karbinkulor av bly. Skala 1:2 000.

del av träskets botten. Ytan var inte alls lika kontaminerad som de övriga ytorna vilket medförde att det vid större delen av detekteringen även kunde inbegripa upptagandet av järnföremål. Sammantaget tillvaratogs två föremål varav ett var munstycke till ett blåsinstrument.

Fynd

Sammanfattningsvis kan det konstateras att 112 fynd har påträffats, alla vid Skogsöträsk. Av fynden var 61 av CU-legering, sex av koppar, ett av brons, 38 av bly och sex fynd av järn. Fynden av CU-legering bestod av rundknappar, beslag, ett spänne, en medaljong och ett mynt. Av koppar fanns bl.a. en rundknapp, ett gehäng och en bit kopparplåt. Av bly fanns 38 fynd, varav merparten bestod av muskötkulor och karbinkulor, men även något beslag, sigill, några rundknappar, en brosch var av bly. Dessutom tillvaratogs några fynd av järn som någon rundknapp, ett par hästkosömmar och några ringar.

Av fyndspridningen att döma (fig. 3 och 4) kan det konstateras att spridningen av CU-legering och bly finns inom hela det detekterade området. Ser man till spridningen av enbart musköt- och karbinkulor finns även de inom hela området. Föremålen av koppar däremot fanns framför allt i den västra halvan av det detekterade område och saknades helt i den östra delen. Det enda fyndet av brons fanns i den västra delen. Fynden av järn ger inte en representativ bild. Eftersom det inom fanns området stora mängder sentida skrot i form av bl.a. kapsyler, ståltråd och järnföremål som störde detektorn beslöts att utesluta järnföremålen.

Sökschakt med grävmaskin

Norr och öster om Skogsöträsk togs 21 sökschakt, motsvarande nära 320 m² (318,25 m²) (fig. 5) med hjälp av grävmaskin. Schakten var 3,5–12 meter långa, 1,8–3 meter breda och 0,3–0,7 meter djupa. Ett schakt grävdes dock ned till en meters djup. Schaktbeskrivningar återfinns som bilaga 2. Merparten av schakten togs upp i äldre odlingsmark och i huvudsak i den planerade markkabelns dragning men även med hänsyn tagen till resultatet från metalldetekteringen, men även till skriftliga källor, muntliga traditioner och tidigare kända lösfynd. Av de sammanlagt 112 fynden påträffades 15 fynd vid schaktgrävning. De fynd som påträffades i schakten redovisas i tabellen nedan.

Placeringen av fem schakt (S297, S298, S299, S300 och S302) baserades delvis på fynden av ryska uniformsdetaljer som påträffats vid metalldetekteringen. Schakten uppvisade en likartad lagerföljd med äldre odlingslager bestående av två skikt; överst ett 0,1–0,2 meter tjockt lager av brun humus; och därunder ett 0,15 meter tjockt lager av gråbrunt och något lerigt humus-skikt och i botten fanns grå-beige lera.

Schakten 297 och 298 togs upp nedanför kolonilotternas parkeringsplats och sydväst om den västra hästhagen i ett område med högvuxet gräs. I ett

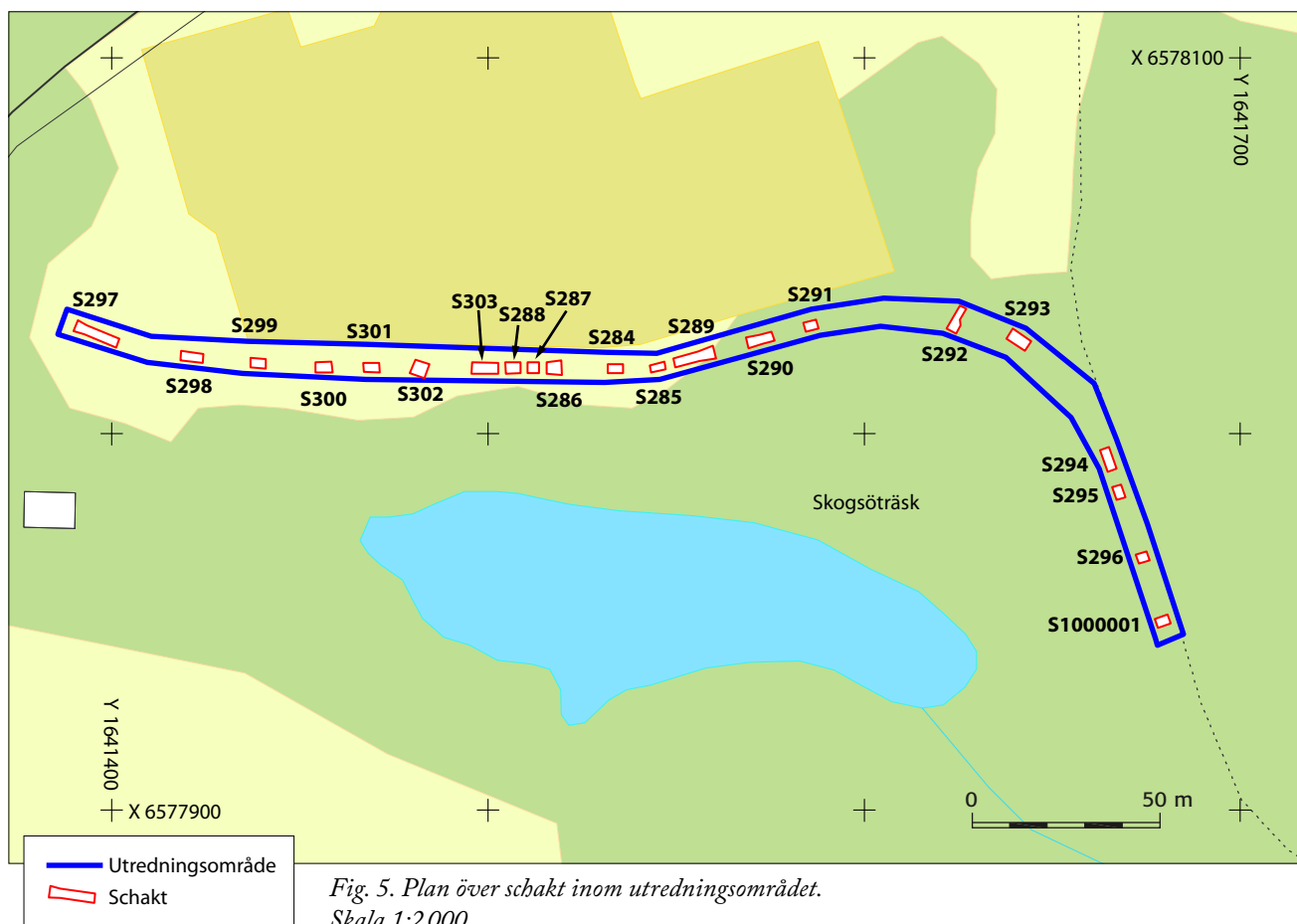

Fig. 5. Plan över schakt inom utredningsområdet.
Skala 1:2 000.

odlingslager från den tidigare handelsträdgården påträffades fynd av porslin, glas, järn- och kopparföremål samt enstaka obrända ben.

Schakt 298 grävdes till en meters djup. I ett äldre odlingslager fanns fynd av bl.a. porslin, tegel och del av blomkruka.

Åtta schakt (S299–S303 och S286–S288) togs upp i vassruggen mellan hästbagarna och Skogsöträsk utmed en 80 meter lång sträcka. I schakt 299, 300 och 301 påträffades i det äldre odlingslagret porslin; i schakt 302 fanns dessutom tegel.

Strax öster om schakt 302 togs fyra tätt placerade sökschakt (S303, S288, S287 och S286) upp utmed en 25 meter lång och 3–4 meter bred sträcka (sammantaget 58 m²). Anledningen var indikationer på en eventuell nedgrävning. Sökschakten hade ett djup av 40–70 cm och uppvisade samma lagerföljd som de tidigare schakten. I samtliga schakt påträffades föremål från den tidigare handelsträdgården i form av bl.a. porslin, glas, tegel, benbitar och snäckskal. Med metalldetektor påträffades även ett par metallföremål möjligen härrörande från år 1719. I schakt 303 fanns två kraftigt korroderade och oidentifierade metallobjekt i CU-legering och från schakt 287 fanns ytterligare ett kraftigt korroderat och oidentifierat metallobjekt i

CU-legering (möjligen ett spänne); från schakt 286 påträffades en kåpa och en ring (båda i CU-legering) samt en blykärna emanerande från möjligtvis en rundknapp. Någon nedgrävning påträffades dock ej.

Omkring 12 meter öster om schakt 286, strax utanför vassruggen, togs schakt 284 och 285 upp. Schaktens placering baserades på dels en muntlig tradition om att det i hästhagarna, mitt emot schakten, hade etablerats ett fältsjukhus efter striderna, dels de benbitar som sparkats upp av hästar och som uppmärksammats av rytteriföreningen vid en koncentrerad del av hästhagen. Schakten hade samma lagerföljd som tidigare men i schakt 284 påträffades med detektorns hjälp en sölja i CU-legering och en muskötkula i bly; och i schakt 285 bl.a. ett fragment från en blomkruka och ett obränt ben.

Tre schakt (S289–S291) låg samtliga i impedimentmark. Schakt 289 låg i äldre odlingsmark i väster och i impedimentmark i en svag sluttning uppe på en liten förhöjning i öster. I den östra del fanns under ett 0,1 meter tjockt vegetationsskikt med mylla; ett 0,15 meter tjockt skikt av bergskross i mylla – troligtvis härrörande från huggningar som utförts i bergkanten. Här påträffades porslin, järnföremål, fynd av en liten flaska, blått och vitt glas, rödgods/blomkruka, ett blysigill och ett bryne. I den västra delen fanns under ett 0,1 meter tjockt vegetationsskikt ett 0,2 meter tjockt odlingslager innehållande något lerig humus och bl.a. enstaka porslinsfragment. Botten bestod av lera. Schakt 290 låg helt i impedimentmark. I södra kanten fanns även stenkross i en svacka som var upp till 0,55 meter tjockt. Här påträffades bl.a. kakel, porslin, ben, vinflaskor, järnfragment och tegel. Centralt i schaktet fanns ett sentida stenskott stolphål, 0,25 meter i diameter. Schakt 291 låg i impedimentmark på en svag höjdrygg utmed ett berg. Under vegetationsskiktet fanns ett 0,1 meter tjockt något humusblandat skikt med grus och småsten. Här påträffades bl.a. en hästsko, järnföremål, tegel och ett obränt ben. Schaktet låg på en svag höjdrygg utmed ett berg strax söder därom. Vissa av lagren har bedömts vara delar av en vägbank/vägfyllnad, som täcker schaktets bredd och, av topografin att döma, inte sträcker sig mycket längre norrut.

Fyra schakt (S292–S295) togs upp i äldre odlingsmark.

I den norra delen av schakt 292 fanns ett 0,3 meter tjockt lager med grus, sten, humusblandat med lite inslag av ljus lera samt ett par 0,4 meter stora block. Lagret var påfört och har troligen utgjort en del av den vägbank som även fanns i schakt 291. I skiktet påträffades slagg. I södra delen fanns ett 0,3 meter tjockt odlingslager bestående av något lerig humus. I lagret fanns enstaka porslinsfragment samt ett sentida mynt och en svensk muskötkula med kraftig anslagsskada som hittades med hjälp av metalldetektor. I schakt 293 fanns i ett odlingslager fynd av några porslinskärvor. I norra delen fanns även grus och sten som utgjorde den troliga vägbank vilken även gick att följa i sökschakten 291 och 292. Schakt 294 och 295 var fyndtomma.

De två sista schakten (S296 och S1000001) togs upp i impedimentmark intill en körväg. Inte heller i dessa schakt påträffades något av antikvariskt intresse.

Tabell. Redovisning av fynd i resp. schakt.

Fnr	Material	Sakord	Längd, mm	Bredd, mm	Vikt, g	Antal	Frag grad	Anmärkning
1	Bly	Muskötkula			36	1	Defekt	Sv. M-kula utan gjuttapp m. anslagsskada; schakt 284
2	CU-leg	Sölja	85		8	1	Defekt	Schakt 284
3	Ben	Ben			12	1	Fragment	Schakt 285
4	CU-leg	Kåpa?	29		4	1	Intakt	Utseende som ett lock, fästpunkt på insidan; schakt 286
5	Bly	Föremål	26		22	1	Intakt	Möjlig kärna till en rundknapp; schakt 286
6	CU-leg	Ring	25		2	1	Intakt	Schakt 286
7	Ben	Ben			4	1	Fragment	Schakt 287
8	CU-leg	Föremål	47		108	1	Intakt?	Möjligt spänne, kvadratisk utformad, eroderad o. överdrag m. smält massa; schakt 287
9	Ben	Ben			35	1	Fragment	Schakt 288
10	Ben	Ben			50	1	Fragment	Schakt 289
11	Sten	Bryne		40	53	1	Fragment	Schakt 289
12	Ben	Ben			60	2	Fragment	Schakt 290
13	Bly	Muskötkula			33	1	Fragment	Sv. M-kula utan gjuttapp m. kraftig anslagsskada; schakt 292
14	CU-leg	Föremål	25	20	13	1	Fragment	Schakt 303
15	CU-leg	Bestick			20	1	Fragment	Fragment fr. handtaget; schakt 303

Kommunikationsinsatser

Liksom de föregående årens undersökningar vid Baggensstaket var det massmediala intresset mycket stort. ABC-nyheterna (SVT i Stockholm) och lokaltidningen Mitt i Nacka gjorde reportage på plats. Resultatet från undersökningarna vid Baggensstaket går att följa genom RAÅ:s slagfältshemsida som lättast nås via länken www.slagfalt.se. Antalet personer som har kunnat nås på dessa vis uppgår till uppskattningsvis till flera hundra tusen.

Under hösten år 2009 blev det klart att Nacka kommun får regionalt EU-stöd från Tillväxtverket för att bygga upp ett Historiskt center om slaget vid Staket. I januari 2010 inleds arbetet med att projektera museet och år 2012 planeras invigningen. I centrat kommer det att finnas utrymme för att uppmärksamma de finansiärer som har stött forskningsprojektet ekonomiskt, däribland Svenska kraftnät.

Sammanfattning

Målsättningen med undersökningarna på Skogsö var att fastställa att inga fasta fornlämningar i form av slagfältsgrovar skulle utgöra hinder utmed den planerade kabelsträckningen eftersom massgravar skyddas av kulturminneslagen. Av betydelse var även att arkeologiskt lokalisera stridsrelaterade lösfynd i metall som dessutom var till hjälp vid bestämmandet av var sökschakten skulle placeras.

Det första område som genomsöktes med metalldetektor var en 1 500 m² stor yta vid Stockviken vilket inte genererade några stridsrelaterade föremål från år 1719 eller fynd av annat kulturhistoriskt och antikvariskt värde.

Därefter undersöktes ett 10 200 m² stort område med metalldetektor alldeles norr om Skogsöträsk varvid sammanlagt 112 föremål påträffades. En majoritet av fynden härrör från striden år 1719 och bestod av projektiler avfytrade från svenskt håll samt ryska uniformsdetaljer. Fyndplatserna

utgjorde det främsta beslutsunderlaget för var sökschakten skulle dras med grävskopa. I de 21 sökschakten, som täckte en 318,25 m² stor yta, omhändertogs totalt 16 föremål varav flera definitivt var stridsrelaterade.

Sammanfattningsvis påvisade fältarbetet inom den tidigare ängsmarken norr om Skogsöträsk entydigt att ryska förband genomled stora förluster. De påträffade uniformsdetaljerna har tolkats som ett resultat av att ryska stupade och sårade släpats iväg under den svenska beskjutningen. Enligt skriftliga källor har ett okänt antal ryska soldater stupat vid Skogsö. Inte i något av schakten fanns dock några indikationer på att några slagfältsgrovar finns utmed kabelsträckningen. De få ben som påträffades visade sig härröra från slakteriavfall eller vilddjur.

Referenser

- Arteus, G. & T. Magnusson. 1979. Nils Palmstiernas självbiografi. Personhistorisk Tidskrift årgång 75, häfte 1–2.
- Englund, T. 2006a. Slagfältsarkeologi vid Södra Stäket. Info Artefact.
- 2006b. MAS-projekt Baggensstäket. Slagfältsarkeologi på och under vattnet. Marinarkeologisk tidskrift.
 - 2007. Bataljen om Stockholm 1719 – arkeologisk undersökning av ett slagfält i Nacka. Nackaboken. Stockholm.
- Englund, T. & M. Öberg. 2007. Södra Stäket 1719 – ryska massgravarna på Farstalandet och Ingarö. Värmdö Skeppslags fornminnesförenings årsskrift.
- Englund, T. m.fl. 2007. Södra Stäket – timmarna som räddade Sverige. Riksantikvarieämbetet. UV Syd, dokumentation av fältarbetsfasen 2006:4.
- 2008. Angreppet mot fältskansarna – Stäkets slagfält ånyo under luppen, 1719. Riksantikvarieämbetet, UV Syd, dokumentation av fältarbetsfasen 2007:2.
 - 2009. Attacken mot Gammeluddens skans – Slaget vid Stäket 1719. Riksantikvarieämbetet. UV Syd, dokumentation av fältarbetsfasen 2008:3.
- Iko, P. 2003. Södra Stäket 1719. Ryssarna vid Stockholm. Svenska slagfält. Stockholm.
- Knarrström, B. 2006. Slagfältet. Om bataljen vid Landskrona och fynden från den första arkeologiska undersökningen av svenskt slagfält. Efron & Dotter. Stockholm.
- Mörner, M. 2004. Vår östersjökust nedbränd 1719–1721 – terror avpassad för att framtvunga fred. Militärhistorisk tidskrift.
- Sobeus, U. 1997. 300 år av försvarsansträngningar. Baggenstäket/ Fällström, Hörningsholm/Södertäljeinloppen. Jämtne bilagan "Kartor och skisser till 300 år." Militärhistoriska förlaget. Vaxholm och Stockholm.
- Stade, A. 1975. Segern vid Södra Stäket 1719. En källundersökning och dess konsekvenser. Aktuellt och historiskt.
- Sundberg, U. 2006. Slaget vid Stäket. Stockholms historia. Historisk Media. Lund.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 421-1316-2008 (utredning) och
429-1273-2007 (metalldetekteringstillstånd).

Länsstyrelsens dnr: 431-08-28051.

Projektnummer, UV: 10832 (f.d.1051030).

Intrasisprojekt: M2008:027.

Undersökningstid: Olika tillfällen under perioden september 2008 till
november 2009.

Projektgrupp: Tomas Englund, Britta Kihlstedt och Ann Vinberg.

Underkonsulter: Mälardalens Gräv & Frakt AB, Trimtec.

Exploateringsyta: 385×25 löpmeter.

Undersökt yta: 12 018 m².

Läge: Fastighetskartan, kartblad 10I 5i Saltsjöbaden, x 6575 y 1640.

Koordinatsystem: RT 90 5 Gon väst.

Koordinater för undersökningens sydvästra hörn: x 6578023,26
y 1641389,63.

Höjdsystem: RH 70.

Dokumentationshandlingar som förvaras i Antikvarisk-topografiska
arkivet (ATA), RAÄ, Stockholm: –.

Fynd: Fynd med Fnr 1–127 förvaras på Riksantikvarieämbetet, UV Mitt,
i väntan på beslut om fyndfördelning.

Bilagor

Bilaga 1. Fyndtabell

Fnr	Material	Sakord	Längd, mm	Bredd, mm	Vikt, g	Antal	Fragmenteringsgrad	Anmärkning
1	CU-leg	Rundknapp	28	13	4	1	Intakt	Dubbel rundknapp, utsirad.
2	Bly	Beslag	70	15	48	1	Intakt	Utsirad, två fästpunkter.
3	CU-leg	Föremål	83	13	28	1	Fragment	Rester fr. järn.
4	CU-leg	Bestick	40	27	4	1	Fragment	Sked.
5	CU-leg	Pressbleck	46	45	6	1	Intakt	Utsirad.
6	CU-leg	Luntsläckare	46	22	23	1	Defekt	Alt. ljussläckare?
7	CU-leg	Ändbeslag	42	20	24	1	Intakt	Ring i ena ändan.
8	Bly	Sigill	22		11	1	Defekt	Tryck/inskriftion.
9	Bly	Muskötkula	18,5		38	1	Intakt	Svensk kula utan gjuttapp.
10	Bly	Muskötkula			35	1	Defekt	Svensk kula utan gjuttapp, anslagsskada.
11	Bly	Karbinkula	15		24	1	Intakt	Rysk kula m. gjuttapp.
12	Bly	Muskötkula			34	1	Defekt	Svensk kula utan gjuttapp, anslagsskada.
13	Bly	Muskötkula	18		35	1	Intakt	Svensk kula utan gjuttapp.
14	CU-leg	Gångjärn	30	24	5	1	Defekt	
15	CU-leg	Föremål	25	18	6	1	Defekt	Cylindrisk, ihoppressad.
16	Bly	Rundknapp	25		22	1	Intakt	
17	CU-leg	Föremål	18	12	12	1	Intakt	Cylindrisk.
18	CU-leg	Ring	12		2	3	Intakt	Sitter löst ihop.
19	CU-leg	Plåt			6	1	Fragment	
20	CU-leg	Föremål	25	15	12	1	Intakt	
21	CU-leg	Rundknapp	23		7	1	Intakt	Förgylld, utsirad, försedd m. ögla.
22	Bly	Sigill	15		8	1	Intakt	Tryck/inskriftion.
23	CU-leg	Pressbleck	125	40	25	1	Intakt	
24	CU-leg	Pressbleck	72	68	24	1	Intakt	Utsirat, fr. ett spänne?
25	CU-leg	Munstycke	70	23	32	1	Intakt	Till blåsinstrument.
26	CU-leg	Vikt	16	11	8	1	Intakt	Knopp i ena ändan.
27	CU-leg	Rundknapp	27		1	1	Intakt	Hölje i pressbleck, utsirad.
28	CU-leg	Rundknapp	22		4	1	Defekt	Utsirad, försedd m. ögla.
29	CU-leg	Rundknapp	26		4	4	Intakt	Hölje, pressbleck.
30	CU-leg	Rundknapp	14		1	1	Intakt	Utsirad, försedd m. ögla.
31	Bly	Rundknapp			3	1	Fragment	Försedd m. två centrala hål.
32	Bly	Rundknapp			3	1	Fragment	Försedd m. två centrala hål.
33	CU-leg	Klocka	37	38	41	1	Intakt	Gjuten klocka m. ögla.
34	CU-leg	Rör		9	8	3	Fragment	
35	CU-leg	Nit	15	11	3	1	Intakt	
36	CU-leg	Bestick	63	23	10	1	Fragment	Handtag.
37	Bly	Beslag	68	35	34	1	Fragment	
38	CU-leg	Gehäng	54	15	15	1	Intakt	Guldförgyllning, spår av järn.
39	Bly	Rundknapp	26		24	1	Intakt	
40	CU-leg	Ändbeslag	25	14	12	1	Intakt	
41	CU-leg	Rundknapp	12		1	1	Intakt	Förgylld, utsirad, ögla.
42	CU-leg	Föremål	39	13	1	1	Fragment	Spetsen fr. en dolk?
43	CU-leg	Föremål	33	13	4	1	Defekt	Mekanism fr. handeldvapen?
44	Bly	Dolkhandtag	74	24	98	1	Fragment	
45	CU-leg	Föremål	30	15	1	1	Intakt	
46	CU-leg	Föremål			3	1	Fragment	
47	Järn	Rundknapp	14		1	1	Intakt	
48	CU-leg	Föremål	35	17	15	1	Intakt	
49	CU-leg	Gehäng	37	18	11	1	Intakt	Ornamentik.
50	Bly	Muskötkula			34	1	Defekt	Svensk kula utan gjuttapp, anslagsskada.
51	CU-leg	Mynt	25		2	1	Intakt	Mycket slitet.
52	CU-leg	Rundknapp	22		6	1	Defekt	Ornamentik.
53	CU-leg	Föremål	37	22	16	1	Intakt	Lås/spärr funktion.
54	CU-leg	Beslag	35	19	4	1	Intakt	

Fnr	Material	Sakord	Längd, mm	Bredd, mm	Vikt, g	Antal	Fragmenteringsgrad	Anmärkning
55	Bly	Brosch	53	25	19	1	Intakt	Ornamentik.
56	CU-leg	Föremål	8	4	2	1	Intakt	
57	Bly	Föremål	19	6	13	1	Defekt	
58	CU-leg	Hävarm	94	8	36	1	Defekt	Rester fr. järn.
59	CU-leg	Figur	34	14	11	1	Fragment	Bakdelen fr. en hästfigur.
60	CU-leg	Föremål	58	16	10	1	Fragment	.
61	CU-leg	Bricka	14		1	1	Intakt	.
62	CU-leg	Föremål	77	65	20	1	Defekt	Försedd m. upphängningsanordning.
63	Järn	Ringar	28		6	1	Intakt	.
64	Järn	Ring	28		6	1	Intakt	.
65	CU-leg	Föremål	76	9	24	1	Intakt	
66	CU-leg	Föremål	38	14	17	1	Intakt	
67	CU-leg	Ändbeslag	23	29	16	1	Defekt	
68	CU-leg	Föremål	35	34	79	1	Fragment	Rester fr. järn.
69	CU-leg	Beslag	34	19	6	1	Fragment	.
70	CU-leg	Beslag	92	10	21	1	Fragment	
71	CU-leg	Bleck	62	37	16	1	Defekt	Utsirad, förgylld, remfäste.
72	CU-leg	Plåt/bleck	60		19	1	Defekt	
73	CU-leg	Föremål	17	12	9	1	Intakt	Runt, utseende som en hatt.
74	CU-leg	Ändbeslag	18	22	17	1	Intakt	Förgylld.
75	CU-leg	Ändbeslag	27	16	13	1	Intakt	
76	Bly	Föremål	17	4	10	1	Intakt	
77	CU-leg	Mynt	21		2	1	Defekt	
78	CU-leg	Brosch	54	35	9	1	Defekt	Fastklämningsanordning, utsirad.
79	CU-leg	Rundknapp	17		3	1	Intakt	Försedd m. fyra hål.
80	CU-leg	Rundknapp	18		4	1	Intakt	Försedd m. fyra hål.
81	Bly	Sigill			3	1	Fragment	Inskription.
82	CU-leg	Rör	25	7	5	1	Fragment	
83	CU-leg	Bricka	25		1	1	Intakt	
84	CU-leg	Föremål	100	42	30	1	Fragment	Utsirad.
85	Bly	Föremål			47	1	Fragment	Utsirad.
86	CU-leg	Lock	50	40	8	1	Fragment	Utsirad, lock t. en dosa.
87	Järn	Fragment	58	26	70	1	Fragment	Fragment fr. en bajonett?
88	CU-leg	Rundknapp	15		1	1	Fragment	Försedd m. ögla.
89	Järn	Hästkosöm	27	11	4	1	Defekt	
90	CU-leg	Spänne	65	56	19	3	Defekt	Utsirad.
91	CU-leg	Rundknapp	13		1	1	Intakt	Förgylld, utsirad.
92	CU-leg	Rundknapp	21		5	1	Defekt	Utsirad.
93	Järn	Hästkosöm	42	14	6	1	Intakt	
94	Bly	Muskötkula	18		36	1	Intakt	Svensk kula utan gjuttapp.
95	Bly	Muskötkula	18		35	1	Intakt	Svensk kula utan gjuttapp.
96	Bly	Muskötkula	18		36	1	Intakt	Svensk kula utan gjuttapp.
97	Bly	Muskötkula			33	1	Defekt	Svensk kula utan gjuttapp.
98	Bly	Muskötkula	18		35	1	Intakt	Svensk kula utan gjuttapp.
99	Bly	Muskötkula	18		35	1	Intakt	Svensk kula utan gjuttapp.
100	Bly	Muskötkula	18		35	1	Intakt	Svensk kula utan gjuttapp.
101	Bly	Muskötkula			34	1	Defekt	Svensk kula utan gjuttapp.
102	Bly	Muskötkula			31	1	Defekt	Svensk kula utan gjuttapp.
103	Bly	Karbinkula	16		28	1	Intakt	Svensk kula utan gjuttapp.
104	Bly	Muskötkula	18		35	1	Intakt	Svensk kula utan gjuttapp.
105	Bly	Muskötkula	18		33	1	Intakt	Svensk kula utan gjuttapp.
106	Bly	Muskötkula	18		35	1	Intakt	Svensk kula utan gjuttapp.
107	Bly	Muskötkula	18		35	1	Intakt	Svensk kul utan gjuttapp.
108	Bly	Muskötkula			35	1	Defekt	Rysk kula m. gjuttapp.
109	Bly	Muskötkula	18		34	1	Defekt	Svensk kula utan gjuttapp.
110	Bly	Karbinkula			30	1	Defekt	Svensk kula utan gjuttapp, anslagsskada.
111	Bly	Karbinkula	15,5		24	1	Defekt	Svensk kula utan gjuttapp.
112	CU-leg	Medaljong	23		2	1	Defekt	Latinsk inskription.

Bilaga 2. Schakttabell

Snr	Storlek, djup (m)	Beskrivning
284	4×2,5 m; 0,4 m djupt	Schakt i äldre odlingsmark innehöll tre lager. 1) Brun humus, odlingslager, 0,2 m tjockt. 2) Gråbrun, något lerig humus, odlingslager; 0,15 m tjockt. 3) Lera, grå- och beigeflammig, 0,05 m tjockt.
285	4×2,5 m; 0,35 m djupt	Schakt i äldre odlingsmark innehöll tre lager. 1) Brun humus, odlingslager, 0,1 m tjockt. 2) Gråbrun, något lerig humus, odlingslager, 0,15 m tjockt. Fynd av fragment av blomkruka och glas gjordes i odlingslagret (L1 och L2). 3) Lera, grå- och beigeflammig, 0,05 m tjockt .
286	4×3–4 m; 0,45 m djupt	Schakt i äldre odlingsmark innehöll tre lager. 1) Brun humus, odlingslager, 0,2 m tjockt. 2) Gråbrun, något lerig humus, odlingslager, 0,15 m tjockt. Fynd av bronsföremål, porslin, glas och tegel gjordes i odlingslagret (L1 och L2). 3) Lera, grå- och beigeflammig, 0,1 m tjockt.
287	3×3 m; 0,5 m djupt	Schakt i äldre odlingsmark innehöll tre lager. 1) Brun humus, odlingslager, 0,2 m tjockt. 2) Gråbrun, något lerig humus, odlingslager, 0,15 m tjockt. Fynd av porslin, glas, tegel, snäckskal gjordes i odlingslagret (L1 och L2). 3) Lera, grå- och beigeflammig, 0,15 m tjockt.
288	4×3 m; upp till 0,7 m djupt i centralt	Schakt i äldre odlingsmark innehöll tre lager. 1) Brun humus, odlingslager, 0,15 m tjockt. 2) Gråbrun, något lerig humus, odlingslager, 0,15 m tjockt. Fynd av porslin och tegel gjordes i odlingslagret (L1 och L2). 3) Lera, grå- och beigeflammig, upp till 0,4 m tjockt i djuptag, successivt mindre flammig och mer enhetligt beige i färgen mot botten.
289	11×2,5–3,5 m; 0,35 m djupt	Schaktets låg i äldre odlingsmark i väster och i impedimentmark, i en svag sluttning, upp på en liten förhöjning i öster innehöll tre lager. 1) Vegetationsskikt/mylla 0,1 m tjockt. Impedimentmark, i öster och centralt: 2) Bergkross i mylla, upp till 0,15 m tjockt; troligen från bergkant i den södra kanten av schaktet, eventuellt hugget från detta. Enstaka rundade block bland krosstenen. Fynd av liten glasflaska, porslin, järnföremål, blått och vitt glas, rödgods/blomkruka. 3) Bergklackar i öster; lera 0,02 m tjockt centralt. Odlingsyta med åkerhak i väster: 2) Något lerig humus, odlingslager, 0,2 m tjockt. Fynd av enstaka fragment porslin. 3) Lera 0,05 m tjock. Schaktets västra del vattenfylldes delvis.
290	7×2,5–3 m; upp till 0,6 m djupt i djuptag i söder	Schakt i impedimentmark innehöll två lager. 1) Vegetationsskikt och något lerig humus, ca 0,35 m tjockt. I schaktets södra kant låg lagret med bl.a. stenkross i en svacka och var här upp till 0,55 m tjockt. Fynd av kakel, porslin, vinflaskor, järnfragment, tegel och obränt ben. 2) Lera 0,05 m tjockt. Ett sentida stolphål med några skoningsstenar mitt i schaktet, 0,25 m i diameter.
291	3,5×2,5 m; 0,35 m djupt	Schakt i impedimentmark. 1) Vegetationsskikt/mylla 0,1 m tjockt. 2) Grus och småsten, något humusblandat, 0,1 m tjockt. Fynd av hästsko, järnföremål, järnfragment, tegel och obränt ben. Lagret påfört, troligen vägbank. 3) Lera, troligen påförd och del av vägbank, 0,1 m tjockt.4) Siltig sand, 0,05 m tjock. I botten fanns berg, i öster och söder, med början ca 0,0,1 m under markytan i öster, sluttande åt väster. Enstaka stenar fanns intill berget i söder. Schaktet grävdes på en svag höjdrygg utmed ett berg strax söder om schaktet. Lager 2 och 3 har bedömts vara delar av en vägbank/vägfyllnad, som täcker schaktets bredd och, av topografin att döma, inte sträcker sig mycket längre norrut.
292	7×1,8–3 m, bredast i SV; 0,4 m djupt	Schakt i äldre odlingsmark innehöll tre lager. 1) Vegetationsskikt 0,05 m tjockt. 2) I söder: Något lerig humus, odlingslager, 0,3 m tjockt. Fynd av en tillplattad blykula, mynt, enstaka fragment porslin. I norr: grus och sten, humusblandat med lite inslag av ljus lera, 0,3 m tjockt; ett par ca 0,4 m stora stenar. Fynd av slagg. Lagret påfört, troligen vägbank. 3) I botten lera, flammig grå och beige, 0,05 m tjockt. Schaktet vattenfylldes snabbt i sydväst.
293	6×3 m; 0,4 m djupt	Schakt i äldre odlingsmark innehöll tre lager. 1) Vegetationsskikt 0,05 m tjockt. 2) Något lerig humus, odlingslager, 0,3 m tjockt. Fynd av enstaka fragment porslin. Längst i norr fanns ett parti med grus och sten, humusblandat, 0,3 m tjockt. Lagret påfört, troligen vägbank. 3) I botten lera, flammig grå och beige, 0,05 m tjockt. Schaktet vattenfylldes snabbt i sydost.
294	6×2,5 m; 0,35 m djupt	Schakt i äldre odlingsmark innehöll två lager. 1) Vegetationsskikt och något lerig humus, odlingslager, 0,3 m tjockt. 2) Lera, flammig grå och beige, 0,05 m tjockt. Schaktets botten vattenfylldes i stort sett omedelbart.

Snr	Storlek, djup (m)	Beskrivning
295	3,5×2,5 m; 0,45 m djupt	Schakt i äldre odlingsmark innehöll två lager. 1) Vegetationsskikt och något sandig och lerig humus, odlingslager, 0,35 m tjockt. 2) Grå, något grusig lera 0,08 m tjockt. 3) Grå lera 0,02 m tjockt. Schaktets botten vattenfylldes i stort sett omedelbart.
296	3×2,5 m; upp till 0,5 m djupt i djuptag i centrum	Schakt på impedimentmark intill körväg innehöll tre lager. 1) Humus 0,1 m tjock. 2) Silt, upp till 0,15 m tjock. 3) Grå lera, 0,25 m tjock, enstaka rundade stenar och en kantig sten, upp till 0,3 m stora. Block, eventuellt bergklack, i den centrala, västra delen.
297	12×2,5–3 m, bredast längst i V; 0,3 m djupt	Schakt i äldre odlingsmark innehöll två lager. 1) Vegetationsskikt och något lerig humus, odlingslager, upp till 0,25 m tjockt. Fynd av porslin, glas, järn- och kopparföremål, obrända ben m.m. 2) Lera, grå längst i väster, för övrigt grå- och beigeflammig, 0,05 m tjockt. Ett block, enstaka stenar, 0,2 m stora.
298	6×2,5 m; upp till 1 m i djuptag i centrum	Schakt i äldre odlingsmark innehöll tre lager. 1) Vegetationsskikt och brun humus, odlingslager, 0,1 m tjockt. 2) Grå humus, något lerig humus, odlingslager, 0,2 m tjockt. Fynd av porslin, tegel, del av blomkruka gjordes. 3) Lera grå- och beigeflammig, 0,7 m.
299	4×2,5 m; 0,35 m djupt	Schakt i äldre odlingsmark innehöll tre lager. 1) Brun humus, odlingslager, 0,05 m tjockt. 2) Gråbrun, något lerig humus, odlingslager, 0,2 m tjock. Fynd av porslin gjordes. 3) Lera, grå- och beigeflammig, 0,1 m tjock.
300	4×2,5 m; 0,35 m djupt	Schakt i äldre odlingsmark innehöll tre lager. 1) Brun humus, odlingslager, 0,05 m tjockt. 2) Gråbrun, något lerig humus, odlingslager, 0,2 m tjockt. Fynd av porslin gjordes. 3) Lera, grå- och beigeflammig, 0,1 m tjockt.
301	4×2,5 m; 0,35 m djupt	Schakt i äldre odlingsmark innehöll tre lager.1) Brun humus, odlingslager, 0,05 m tjock. 2) Gråbrun, något lerig humus, odlingslager, 0,2 m tjock. Fynd av porslin och del av blomkruka gjordes. 3) Lera, grå- och beigeflammig, 0,1 m tjock.
302	4×4 m; upp till 0,6 m i djuptag	Schakt i äldre odlingsmark innehöll tre lager. 1) Brun humus, odlingslager, 0,05 m tjockt. 2) Gråbrun, något lerig humus, odlingslager, 0,15 m tjockt. Fynd av porslin och tegel gjordes. 3) Lera, grå- och beigeflammig, 0,4 m tjock.
303	7×3 m; 0,4 m djupt	Schakt i äldre odlingsmark innehöll tre lager. 1) Brun humus, odlingslager, 0,1 m tjockt. 2) Gråbrun, något lerig humus, odlingslager, 0,15 m tjockt. Fynd av porslin, glas och tegel gjordes. 3) Lera, grå- och beigeflammig, 0,15 m tjockt.
1000001	3,5×2,5; upp till 0,5 m djupt i djuptag centralt	Schakt i impedimentmark intill körväg innehöll tre lager. 1) Vegetationsskikt/mylla, 0,15 m tjockt. 2) Gulbrun silt 0,1 m tjockt, enstaka stenar, upp till 0,2 m stora. Mot botten ett block. 3) Lera, 0,15 m tjockt.

Figur- och tabellförteckning

Figurer

1. Platsen för utredningen markerad på utdrag ur Gröna kartan. Skala 1:50 000.....	4
2. Utredningsområdet för sökschakt vid Skögsö träsk markerat på utdrag ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:10 000.....	5
3. Spridningsbild över samtliga fynd inom utredningsområde fördelat över respektive materialgrupp. Skala 1:2 000.....	12
4. Spridningsbild över musköt- och karbinkulor av bly. Skala 1:2 000.....	12
5. Plan över schakt inom utredningsområdet. Skala 1:2 000.....	14

Tabell

Tabell. Redovisning av fynd i resp. schakt.....	16
---	----

I kanten av Baggensstäkets slagfält

Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska Uppdragsverksamheten, UV Mitt, har utfört en arkeologisk utredningsgrävning samt metalldetektering inom platsen för slagfältet från år 1719 vid Baggensstäket, Skogsö, Nacka socken och kommun i Södermanland. Orsaken till undersökningarna var att Svenska Kraftnät utreder den framtida utformningen av stam- och regionnäten för el i Stockholms län.

Syftet med utredningen var att fastställa att inga fasta fornlämningar i form av slagfältsgravar skulle utgöra hinder utmed den planerade kabelsträckningen, eftersom massgravar skyddas av kulturminneslagen. Enligt skriftliga källor har ryska soldater stupat vid Skogsö, utan närmare precisering om var. Påträffade uniformsdetaljer har tolkats som ett resultat av att ryska stupade och sårade släpats iväg under den svenska beskjutningen. Inte i något av schakten fanns dock några indikationer på att några slagfältsgravar finns utmed kabelsträckningen. De få ben som påträffades visade sig häröra från slakteriavfall eller vilddjur.